

"En hasis, en müteaffin cüzleri menba-ı hayat kesilmesi, bittarık-ıl evla hem intizam-ı muttaride mebni olan kıyas-ı hafiyy-i hadsiye müesses olan kıyas-ı evlevi ile..." Buradaki, kıyas-ı hafiyy-i hadsiye müesses olan kıyas-ı evleviyi açıklar mısınız?

Hads: Uzun düşünce ve delile ihtiyaç kalmadan birden hâsıl olan ilim, sür'at-i intikal-i akli, ani ve doğru idrâk ve delilden neticeye çabuk varmak gibi manalara geliyor.

Risale-i Nurlardaki izahı şu şekildedir:

"Akıl tâtil-i eşgal etse de, nazarını ihmal etse, vicdan Sâniî unutamaz. Kendi nefsinin inkâr etse de onu görür. Onu düşünür. Ona müteveccihdir. Hads ki, şimşek gibi sür'at-i intikaldir, dâima onu tahrik eder. Hadsin muzâafı olan ilham, onu dâima tenvir eder. Meyelânın muzâafı olan arzu ve onun muzâafı olan iştiyak ve onun muzâafı olan aşk-ı İlâhî, onu dâima mârifet-i Zülcelâle sevkeder. Şu fıtrattaki incizab ve cezbe, bir hakikat-ı câzibedarın cezbiyledir."(1)

Kıyas-ı hafiyy-i hadsiye: Sebebi gizli olan, zihne birden gelmeyen kıyas. Fıkıh istilâhında, te'siri kavi ve kuvvetli olan kıyas demektir. Bu terkip hads ile birleştiği zaman, sebebi belli olmayan kıyas-ı hafi birden hakikate ermek ve ani idrak manasına geliyor.

İnsan, evrenin sayısız cansız maddelerle dolu olduğunu gördükten sonra, ani ve süratle bu memleketlerin sakinsiz ve hayatsız olmasını kabul edemez ve bu hal insanları melekler gibi soyut ve nurani varlıkların varlığını kabul etmeye zorlar. Bu zorlama neticesinde insan, melekler hakkında kuvvetli bir kanaat sahibi olur. Şartlar ve gizli gereklilikler insanı doğru neticeye götürebilir.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Nokta](#)